

Sturgeon'ın Ardından İskoç Siyasetinde Değişim ve Devamlılık Konusu Olarak Bağımsızlık - Sezgin Mercan

Son

10 yıldır İskoç siyasetinin sembol isimlerinden biri haline gelen Başbakan Nicola Sturgeon'ın istifası, İskoçya'da siyasetin ve İskoç Ulusal Partisi (İUP) politikalarının yeniden değerlendirilmesine yol açtı. İskoç siyasetinin ve İUP gündeminin temel konusu olan bağımsızlık

ve bunun için gerekli referendum, İUP'nin yeni dönem siyasetinin ana teması olacak gibi görünüyor. Birleşik Krallık Yüksek Mahkemesi'nin Parlamento onayı olmadan İskoçya için yeni bir bağımsızlık referandumunun yolunu kapatmasıyla İUP'nin bağımsızlık vurgusu daha anlamlı hale geldi. Peki İskoç bağımsızlığı, İskoçya siyasetindeki dönüşüm işaretleri ve İngiliz siyasi kültürünün kapsayıcılığına rağmen canlılığını korumaya nasıl ve hangi koşullarda devam edebildi?

Son

dönem Birleşik Krallık'ta medyada yer alan tartışmalara bakıldığında bağımsızlık konusunun ekonomik sorunlara kıyasla geri planda kaldığı fikri Birleşik Krallık basınında yer buluyor. Bu durumun Sturgeon'ın elini zayıflattığı bile düşünülebilir. İstifanın ardından ortaya çıkan liderlik rekabetinde, İskoç siyasetinde pek de popüler olmayan konuların dahi ön plana çıkartılabileceği İngiliz basınında yer almakta. Sturgeon'un istifasını takip eden süreçte İskoç siyasetinde bir dönüşüm yaşanacağı öngörülüyor.

Bu dönüşüm

kapsamında İskoçya'da hem bağımsızlık konusundan uzaklaşma olasılığı hem de yeni konuların seçim kampanyalarına damga vurma ihtimali, Birleşik Krallık siyasetinin ılımlı ve dönüştürücü bir rol oynayabileceğini işaret ediyor. Aynı zamanda, Sturgeon'ın da vurguladığı gibi, bu dönüşüm, İskoç siyasetinde zamanla görünür hale gelen bölünme veya kutuplaşmanın aşılması gereğini de ortaya koyuyor. Sturgeon'ın bu siyasal kutuplaşmada bir taraf haline gelmesi, liderliğini zayıflatan bir faktör olarak değerlendirilmekle birlikte, istifası İskoç siyasetini kutuplaşmadan arındırma çabası olarak da görülebilir. İUP için adeta bir varlık

gerekçesi olan İskoçya'nın bağımsızlık konusu her şeye rağmen partinin temel argümanı olmaya devam edecek gibi görünüyor. Partinin kamuoyuyla paylaştığı araştırmalarda

İskoçların %50'den fazla bir kesiminin bağımsızlığı desteklediği,

Glasgow'da bu destek oranının %60'a çıktığını gösteriyor. Bu koşullarda

tam tersini düşünmek çok da rasyonel olmasa gerek.

İskoçya'da 'Bağımsızlık' Odaklı Siyasetin Temeli

Birleşik

Krallık'ta İskoçlar, İngilizler, Galliler,

Kuzey İrlandalılar şeklinde varolan unsurlar 1990'larda

farklı anayasal talepleri gündeme getirmişlerdir. Bu unsurlar arasında İskoçya

bağımsızlık talebi konusunda ısrarcı olmuştur. İskoçya'da

bağımsızlık temelli siyasetin önde

gelen savunucusu İUP'dir. İskoç bağımsızlık hareketi bu

parti sayesinde kurumsal bir temele kavuşmuştur. Partinin bağımsızlık vurgusu

1940'lara dayanmaktadır. Önce İskoçyanın özerkliğini kurumsallaştıracak mekanizmaların

kurulması ardından da bağımsızlık vurgusu ekseninde partide 1980'lere kadar fikir birliğine dayalı bir

yönelim

varken, 1980'lerde farklı fikirler ortaya çıkarak

partide ayrışmalara neden olmuştur. Fikir ayrılıkları bir tarafta sadece İskoçya'nın bağımsızlığına odaklanması gerektiğini düşünen gelenekçilerle, bağımsızlık yanında

sosyal refah, sınıf ayrılıkları gibi hususlarında göz önünde bulundurulması gerektiğini düşünen solculardan kaynaklanmıştır.

Zaman geçtikçe solcuların ağırlığının giderek arttığı İUP, bağımsızlık yanlısı sosyal

demokrat bir kimliğe bürünmüştür. Partide bugünkü ayrışma da bu klasik fikir ayrılığının bir mirası olarak ele alınabilir.

1980'lerde Muhafazakar Partinin politikaları

İskoç bölgelerinde

'sanayisizleştirme' hamleleri, istihdam

alanlarının azaltılması ve kemer sıkma politikaları olarak ortaya çıkmıştır. Bu

politikaların yarattığı gergin birikim, İskoç muhafazakarlığını ve onun siyasi

iradeye yansımaları

temsili etmiş olan Alex Salmond'un liderliğini doğurmuştur. Muhafazakarlıkla şekillenen

bağımsızlık hedefi Salmond liderliğinde iyice görünür hale gelmiş ve büyük bir kampanyaya dönüşmüştür. Margaret Thatcher dönemi İngiliz hükümetinin içten içe taşıdığı İskoç 'antipatisi', İskoçya'nın ayrı bir varlık sergileme ve uluslaşma bilincini daha da pekiştirmiştir. Muhafazakar hükümetlerin politikaları İskoçlar tarafından benimsenmediğinden İskoçya'nın bağımsızlığı, Muhafazakarların iktidarını engellemek için bir araç olarak dahi görülmüştür.

Salmond'un ardından hem parti hem de hükümet liderliğini devralan Sturgeon, İskoçya'nın geleceğinin Birleşik Krallık dışında daha iyi olacağını öne sürerek, bağımsızlık hedefini hep canlı tutmaya çalışmıştır. Hatta Brexit'ten hareketle değerlendirmeler yapıp, AB üyeliğine son vermenin Birleşik Krallığın içinde bulunduğu sorumlu yapının bir göstergesi olduğunu savunmuştur. Birleşik Krallık içindeki yönetim sorunları gerek İUP gerekse de İskoç hükümetlerince hep öne çıkartılan bir konu olmuştur. Önceleri daha fazla yetki devri ve özerklik talebiyle hareket edip, bu taleplerin karşılanmasının yeterli olduğu eğilimi taşıyan İskoçya, özellikle Salmond ile birlikte başlayan süreçte bağımsızlık hedefinde ısrar etmiştir. İskoç siyasetinin şekillenmesinde İngilizlere yönelik tutum, İskoç kimliğinin tanımlanışı, kozmopolit kimlik anlayışına zıt tutum sergileyen İngiliz hükümetleri, Birleşik Krallığın emperyal geçmişi ve ekonomik sorunlar İskoçları adeta muhafazakarlığı ve bağımsızlığı savunmaya itmiştir.

Bu noktada akla bir soru gelebilir. O da İskoçların, uzun yıllar bağımsızlık hedefine sahip olmalarına rağmen, bu zamana kadar Birleşik Krallık içinde

kalmaya nasıl devam ettiğidir. Bu soruya verilecek cevap, ülkenin köklü demokrasi pratiğine sahip bir siyasi kültürünün olması ve tabandan tavana doğru bir yetkilendirmeyi barındırmasıdır. Bir başka deyişle, Birleşik Krallık modeli aşağıdan-yukarıya bir 'yetkilendirme' yapısına sahiptir. Bu şekilde İngiliz Parlamentosu'nun gücü korunmuş ve federal unsurlar barındıran Krallık, üniter devlet konumunda kalabilmiştir. Yine bu sayede İskoçlar siyasi, ekonomik ve sosyal konuları Birleşik Krallık hükümetinden farklı ele alma olanağına sahip olmuşlardır. Bu farklılık ya da özerklik hali, zaman zaman Londra'yı da zorlayacak şekilde varlığını güçlendirmiştir. Aksi halde Salmond liderliğinde büyük bir kampanyaya dönüşen 2014'teki bağımsızlık referandumunun gerçekleştirilmesi nasıl açıklanabilir? Referandumda İskoç halkı yüzde 44 'evet' oyuna karşılık yüzde 55 'hayır' oyuyla Birleşik Krallıkla birlikteliği desteklemesi İskoç kamuoyunun bağımsızlık ısrarının yumuşadığına işaret etmekle beraber, Sturgeon'ın yeni referandum çağrılarından anlaşılacağı üzere, bu konunun canlı tutulmasına fırsat sunmuştur.

İlginç bir şekilde İskoçya, olası bağımsızlık durumunda Birleşik Krallık'tan ayrılacak olsa da İngiliz Milletler Topluluğu'na üyeliğini tartışmaya açmamakta ve bunu devam ettirme niyetini korumaktadır. İskoç hükümetlerinin Kraliyetin konumunu tartışmaya açıp, Kralın İskoçya'nın devlet başkanı statüsünü korumasına yönelik bir itirazı bulunmamaktadır. Para birimi olarak sterlinin kullanılmasına da itiraz edilmemektedir. Yine de bağımsızlığı destekleyenler için Birleşik Krallık ekonomik ve sosyal refah önündeki engel olarak görülmekte ve İskoçların ancak bağımsız olarak Birleşik Krallık dışında refaha ulaşabileceği düşünülmektedir. Birleşik Krallık hükümetleriyle ilgili yukarıda ana argümanları sunulan karamsar tutumun arkasında, Muhafazakar Parti siyasetine karşıtlık ve İşçi

Partisi'nin İskoçya'nın sorunlarına yeterince çözüm üretememesi de yer almaktadır.

Bağımsızlığın Zorlukları

İskoçların, uzun yıllardır bağımsızlık hedefi olmasına rağmen neden bu emellerini gerçekleştiremediklerine dair değerlendirmeler bağımsızlık sonrası zorluklar konusunu karşımıza çıkarıyor. İskoçya için Birleşik Krallık'tan ayrılmanın olası bedelleri bağımsızlık konusunda İskoçları temkinli bir tutuma sevk ediyor. Bu bedellerin başında ekonomik maliyet geliyor. Krallık borcunun İskoçya'nın bağımsızlığı durumunda yeniden nasıl paylaşılacağı, Kuzey Denizi petrolünün gelirinin nasıl değerlendirileceği, AB ile ilişkilerin nasıl seyredeceği gibi konular İskoçya için bağımsızlık sonrasında maliyet yaratması beklenen konular. Buna, Birleşik Krallığın Avrupa'da petrol üretimindeki konumunu korumak için İskoçya'daki petrol ve doğalgaz alanları üzerindeki haklarından vazgeçmeyecek olması da eklenebilir.

İskoçya'nın bağımsızlık arzusunun önündeki bir diğer engel de olası bir askeri güç zafiyeti ve güvenlik teşkilatlanmasıdır. İki taraf için de askeri ekipmanın artırılması, yeni askeri üslerin kurulması ve geliştirilmesi, mevcutların taşınması, askeri eğitimler için yeni alanların kurulması, nükleer silah başlıklarının yeniden dizayn edilmesi oldukça maliyetli konulardır. Böyle bir durumda özellikle nükleer unsurların Batı İskoçya'daki Faslane ve Coulport bölgelerinde yer aldığı göz önünde bulundurulduğunda, Birleşik Krallığın nükleer caydırıcılığının dahi tehlikeye girecek olması söz konusudur. Hatta bu caydırıcılık en

son, nükleer savaş başlıklarını taşıyan konvoyun Glasgow yakınındaki Coulport'a giderken görüntülenmesi esnasında gündemde yer bulmuştur. İngiliz hükümeti, bağımsızlık durumunda İskoçya'nın adalet ve iç güvenlik konularında yükünün artacağını İskoç hükümetlerine hissettirmiştir. İskoçya'nın kolluk kuvvetleri ve istihbarat teşkilatı gibi ayrı güvenlik kurum ve kuruluşlarına sahip olmasını ve bu gibi kurum ve kuruluşların uluslararası alanda itibar görüp, işbirliği ağına dahil edilmesini zor ve maliyetli olarak yansıtmıştır.

Bağımsızlık

hareketini boşa çıkarabilecek en kritik gerekçe, Birleşik Krallık'taki köklü demokrasi pratiğine sahip kurumsallaşmış siyasi kültür ve aşağıdan-yukarıya yetkilendirme usulüdür. İskoçlar bu usulle Birleşik Krallık hükümetinden farklı siyasi tutum sergileme imkanına sahiptir. Hatta İngilizler İskoçlara, referandumda 'hayır' demeleri halinde daha fazla yetki devri vaatmişlerdi. Bu, daha fazla özerklik anlamına gelmektedir. Yetki devri vadinin arkasında bu yetkilendirme usulü yer almaktadır. Daha fazla yetki ve özerklik, bağımsızlık talebini geri planda bıraktıran, İskoç kamuoyunu ilgilendiren diğer ekonomik ve sosyal meselelerin öne çıkmasına zemin hazırlamaktadır.

Birleşik

Krallık'taki siyasi kültürün yansımalarının yanısıra, Muhafazakar Parti iktidarlarının ve özellikle de Boris Johnson döneminin birtakım özellikleri de İskoç bağımsızlığını zorlaştırmıştır. Johnson döneminde partiye sağ ve sol tabandan destek gelmesi ve bu sayede partinin geniş bir oy potansiyeline kavuşması, artan güvenlik kaygıları ve bu kaygıları giderme vaadiyle kontrolcü bir hükümet profilinin ortaya çıkması bu özelliklerdendir. Ek olarak, Johnson'ın, kemer sıkma politikalarının kaldırılması, sağlık hizmetlerinin fonlanması,

yatırımların

arttırılması, göçün kontrol edilmesi, kolluk kuvvetlerinin arttırılması, güçlü bir hükümet ve yönetim

yapısının kurulması, güvenliksiz dünyada daha da güvenli bir ülke yaratılması gibi vaatleri ve yeni bir referandum önündeki İngiliz Parlamentosu engeli İskoçları yatıştıran

ve İskoç hükümetinin bağımsızlık kampanyasını sınırlayan bir etki yaratmıştır.

Brexit süreciyle beraber Birleşik Krallığın adeta bir ulusal yenilenme

projesini yürütür hale gelmesi ve İngiliz hükümetinin temel insan haklarını yayma hedefi ve küresel misyonlar üstlenme isteğiyle pekişen 'eşsiz

Birleşik Krallık' fikri de İskoç siyasetinin ayrıştırıcılığını

bastırmıştır. İskoç yönetimi üzerinden yerel yönetim ayağı güçlendirilmeye çalışılmıştır.

Sonuç olarak, İskoç siyasetinde ve İUP'nin argümanlarında bağımsızlık konusu önemli yer tutmaya devam etmektedir.

Her ne kadar ekonomik sorunlar ve hukuki düzenlemeler gibi başka konular İskoçya'nın gündeminde yer alıp, Sturgeon'ın ardından yaşanacak liderlik rekabetinde bağımsızlığın ötesine

geçen yeni söylemler

duyulmaya başlasa da, özellikle

İUP için

adeta bir varlık gerekçesi olarak bağımsızlık konusu ön planda olmaya devam

edecek gibi görünmektedir. Yeni bir referandum için ilk yapılması gereken ise

referanduma İngiliz Parlamentosu'ndan izin şartı getiren yasayı değiştirmeye yönelik

dava açmak olacaktır. Bu koşullarda, bağımsızlığı hedefleyen İskoçların karşı karşıya

kalacağı güçlük ise İngiliz

siyasi kültürünün kapsayıcılığı, referandum önündeki hukuki kısıtlar ve hukuki güvencelerle

çerçvelenen özerklik

alanıdır. Bu üç unsur, İskoç siyasetinde bağımsızlığa kıyasla diğer gündem

konularının öne çıkması için bağımsızlığı desteklemeyen İskoçlara adeta bir

konfor alanı sağlamaktadır. Bu alanda İskoçya siyasetindeki dönüşüm işaretleri de gözden kaçırılmamalıdır.

Doç. Dr. Sezgin Mercan, Başkent Üniversitesi

Doç. Dr. Sezgin Mercan, Başkent Üniversitesi, Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü öğretim üyesidir. Başkent Üniversitesi Stratejik Araştırmalar Merkezi danışmanıdır. Başkent Üniversitesi'nden Avrupa Birliği Yüksek Lisans ve Dokuz Eylül Üniversitesi'nden Avrupa Çalışmaları Doktora dereceleri almıştır. Araştırma konuları bütünleşme ve ayrışma kuramları, AB'nin ortak dış, güvenlik ve savunma politikası, AB'deki ayrılıkçı hareketlerdir. AB ve Orta Doğu, Türkiye-AB ilişkileri, Türk dış ve güvenlik politikası ve Türkiye'nin Orta Doğu politikası diğer çalışma alanlarındandır. Yayınları arasında AB ve Türkiye'nin güvenlik politikaları, AB genişlemesi ve bütünleşme kuramları, Brexit, barış çalışmaları ve Covid-19 sonrası sağlık politikalarının Avrupalılaşması konularında makale, kitap ve kitap bölümleri bulunmaktadır.

Bu yazıya atıf için: Sezgin Mercan, "Sturgeon'ın Ardından İskoç Siyasetinde Değişim ve Devamlılık Konusu Olarak Bağımsızlık, Çevrimiçi Yayın, 04 Mart 2023, <https://www.uikpanorama.com/blog/2023/03/04/sm/>

Telif@UIKPanorama. Çevrimiçi olarak yayımlanan yazıların tüm telif hakları Panorama dergisine aittir. Aksi belirtilmediği sürece, yayımlanan yazılarda

belirtilen görüşler yalnızca yazarına/yazarlarına aittir. UİK, Global Akademi, Panorama Yayın Kurulu ile editörleri ve diğer yazarları bağlamaz.